

УДК 378.4.015.31:796

АРТЕМ ГАВРИШ

ВДНЗ «Українська медична стоматологічна академія», м. Полтава

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ПРОФЕСІЙНО-ОРІЄНТОВАНОГО ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ У ВИЩОМУ МЕДИЧНОМУ НАВЧАЛЬНОМУ ЗАКЛАДІ

Обґрунтовано теоретичні аспекти професійно-орієнтованого фізичного виховання у вищому медичному навчальному закладі. Визначено професійно-орієнтоване фізичне виховання як складову загальної системи фізичного виховання, що динамічно розвивається й формує прикладні знання; фізичні, психічні й професійні якості, вміння і навички, що сприяють досягненню ефективної готовності майбутнього фахівця до успішної професійної діяльності.

***Ключові слова:** майбутній фахівець медичної галузі, професійно-орієнтоване фізичне виховання, професійно-прикладна фізична підготовка, діагностико-прогностична компетентність*

Постановка проблеми. В умовах становлення вітчизняної системи освіти важливого значення набуває професійна підготовка студентів у вищих медичних навчальних закладах. Збереження й укріплення здоров'я студентської молоді, формування в неї потреби у фізичному вдосконаленні та здоровому способі життя є одним із завдань професійно-орієнтованого фізичного виховання. Принцип органічного зв'язку фізичного виховання з практикою майбутньої трудової діяльності повною мірою втілюється в професійно-прикладній фізичній підготовці. Фізичне виховання в системі вищої медичної освіти має спиратися на нові технології викладання, що дасть змогу забезпечити професійну теоретичну, фізичну й психофізіологічну готовність студентів до виконання професійних обов'язків. Саме тому обґрунтування шляхів і напрямків підвищення ефективності професійно-орієнтованої фізичною підготовки студентів вищих медичних закладів є актуальним в умовах розбудови вітчизняної системи освіти й охорони здоров'я.

Концептуальні основи щодо організації процесу професійної підготовки майбутніх фахівців у вищих медичних навчальних закладах базуються на засадах Законів України «Про освіту», «Про вищу освіту», «Про фізичну культуру і спорт», Державної національної програми «Освіта» («Україна XXI століття»), Національної доктрини розвитку освіти України, Національної доктрини розвитку фізичної культури і спорту.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Систематизація й узагальнення наукових праць і методичних матеріалів з досвіду роботи автора публікації свідчить про посилення інтересу вітчизняних дослідників до підготовки фахівців фізичної культури, зокрема до таких аспектів цієї проблеми: створення ступеневої системи підготовки фахівців із фізичної культури (Я. Болюбаш, 1996; Л. Суценок, 2003, О. Тимошенко, 2009); професійно-педагогічна підготовка спортивних фахівців (С. Балбенко, 1999; М. Карченкова, 2006; Р. Клопов, 2010; Е. Короткова, 2000).

Водночас, відзначаючи науковий і практичний інтерес до проблеми професійно-орієнтованого фізичного виховання студентів, можна стверджувати, що цей напрям у системі фізичного виховання вимагає подальшого вивчення та вдосконалення.

Мета статті полягає в обґрунтуванні теоретичних аспектів професійно-орієнтованого фізичного виховання у вищому медичному навчальному закладі.

Для виконання поставленої мети використано комплекс методів: теоретичні: методи аналізу (логічний, системний, проблемно-цільовий, нормативно-порівняльний, структурний, герменевтичний аналіз джерел) емпіричні: узагальнення й репрезентування результатів, метод екстраполяції й прогнозування.

Провідним чинником, що сприяє збереженню здоров'я, підвищенню професійної працездатності й продуктивності праці людини, успішності оволодіння професією майбутніми фахівцями є фізична культура та спорт [2].

Як зазначають учені [4; 7; 9], в умовах сучасного суспільства постала гостра потреба в профілізації фізичного виховання як основного джерела високої працездатності та продуктивності праці, з урахуванням особливостей обраної професії. У теорії й практиці фізичної культури такий напрям отримав назву професійно-орієнтованого фізичного виховання.

Питання професійно-орієнтованого фізичного виховання тісно пов'язане з професійно-прикладною фізичною підготовкою (ППФП). ППФП трактують як: 1) підсистему фізичного виховання, що забезпечує формування й удосконалення тих якостей особистості, що мають істотне значення для конкретної майбутньої діяльності [1], 2) складник формування висококваліфікованих професіоналів, ефективний засіб забезпечення їхньої фізичної надійності й готовності до активної життєдіяльності та високопродуктивної праці в обраній галузі [8].

На думку О. В. Петришина [6], удосконалення рівня професійно-прикладної фізичної підготовленості майбутніх лікарів можливе шляхом збільшення питомої ваги засобів вузької спеціалізації, впровадження у навчально-тренувальний процес спеціальних засобів і методів навчання, які повністю відтворюють зміст і структуру фахової підготовки.

Аналіз науково-педагогічних джерел із проблеми дослідження [7] дозволив сформулювати робоче визначення професійно-орієнтованого фізичного виховання – як складової загальної системи фізичного виховання, що динамічно розвивається і формує прикладні знання; фізичні, психічні й професійні якості, вміння і навички, що сприяють досягненню ефективної готовності майбутнього фахівця до успішної професійної діяльності.

Професійно орієнтоване фізичне виховання спрямоване на розвиток творчого, рівноправного співробітництва і взаємодії викладача та студентів; реалізацію індивідуально-діяльнісного підходу до навчання студентів; реалізацію змістовно-процесуального підходу до організації навчання; реалізацію системного підходу до організації навчальної роботи студентів; забезпечення умов для формування готовності студентів до творчої діяльності; розвиток творчого потенціалу самореалізації особистості студентів і викладачів; формування позитивної мотивації й ціннісного ставлення до професійної діяльності, що створює можливість включення студентів у процес пізнання, впливу на мотиваційну, пізнавальну, емоційно-вольову і психофізіологічну сфери їх особистості, забезпечуючи, тим самим, їх професійне зростання [5, с. 115]

Професіографічні дослідження фахівців медичної галузі засвідчили, що виконання професійних обов'язків вимагає від майбутніх лікарів абсолютного здоров'я і високого рівня функціонування центральної нервової системи, дихальної системи, серцево-судинної системи, адаптаційних механізмів, системи терморегуляції, низки психофізичних якостей: загальної витривалості, швидкості, координації рухів, різних видів реакції, функцій уваги, оперативного мислення, емоційної стійкості, сміливості, рішучості та інше.

З метою забезпечення викладання фізичного виховання у вищих навчальних

закладах на належному рівні Міністерство освіти і науки України пропонує такі базові моделі: секційна (створення широкої мережі як спеціалізованих спортивних, так і загальнооздоровчих секцій, гуртків, клубів); професійно орієнтована (розроблення низки комплексних програм із фізичного виховання, які прямо орієнтовані на особливості майбутньої професії); традиційна (збереження фізичного виховання в якості обов'язкової дисципліни з нарахуванням за неї кредитів, виставленням підсумкового балу); індивідуальна (закріплення за кожним студентом працівника кафедри фізичного виховання чи іншого спеціалізованого підрозділу, який виконує роль тьютора з питань оздоровлення та фізичного розвитку, рекомендує певні види фізичної активності (як організовані, так і самостійні), розробляє індивідуальну програму фізичного розвитку) [10].

О. В. Петришин пропонує розглядати зміст професійно орієнтованої фізичної підготовки студентів медичних факультетів у єдності двох блоків – фізкультурна освіта й професійно-прикладна фізична підготовка. Перший блок (теоретичний) мав на меті оволодіння знаннями, пов'язаними з особливостями професійної діяльності лікарів, професійними захворюваннями та їх профілактикою, методикою й організацією фізичної підготовки, контролем за рівнем розвитку фізичних якостей і працездатності, у тому числі й спеціальної працездатності тощо. Другий блок (практичний) включав спеціальні програми з розвитку фізичних і психофізіологічних якостей, а також пов'язаних із ними рухових здібностей, набуття необхідних професійних та побутових рухових умінь і навичок, підвищення загальної й спеціальної витривалості [6, с. 80]. Адже робота медичних працівників належить до числа найбільш складних, напружених і відповідальних видів людської діяльності. Вона характеризується значним розумовим навантаженням, вимагає уваги, високої працездатності, значних фізичних зусиль і витривалості. Ефективність і якість роботи лікаря багато в чому залежать від стану його здоров'я, функціональної та фізичної підготовленості.

Професійна підготовка до майбутньої трудової діяльності передбачає розвиток і вдосконалення певних властивостей майбутнього фахівця на основі образу, еталона, професійного ідеалу, в структуру якого представлені цінності фізичної культури: здоров'я, соматичний вигляд, функціональний стан, розвинені психофізіологічні здібності і інше. Такий ідеальний фахівець повинен володіти і високим потенціалом соціальної віддачі, професійної надійності та дієздатності.

Пріоритетами наукових досліджень із питань сімейної медицини визначено:

- продовження наукового обґрунтування та розробка нормативно-правових документів, регламентуючих діяльність сімейної медицини, її працівників у системі охорони здоров'я та в суспільстві;
- аналіз і наукове узагальнення існуючих моделей надання медичної допомоги на засадах сімейної медицини, обґрунтування джерел та механізмів фінансування сімейної медицини в існуючих економічних умовах;
- удосконалення освітніх програм підготовки фахівців сімейної медицини;
- розробку сучасних комп'ютерних програмних продуктів для потреб сімейної медицини;
- створення системи оцінки й контролю якості надання первинної медико-санітарної допомоги на засадах сімейної медицини;
- проведення клініко-епідеміологічних досліджень ефективності, профілактичних, діагностичних і лікувальних процедур під час надання медичної допомоги фахівцями закладів сімейної медицини;

– науковий моніторинг розвитку сімейної медицини в Україні з вибором обґрунтованих критеріїв оцінки показників та визначенням прогнозних тенденцій;

– створення науково обґрунтованих проектів для формування суспільної свідомості щодо впровадження сімейної медицини в системі охорони здоров'я [3, с.44].

Для професійної діяльності лікаря вагомим є цілісний валеологічний і культурологічний погляд на здоров'я як на феномен, що інтегрує такі його сфери: фізичну, психічну, соціальну та духовну, які є взаємопов'язаними, взаємозалежними, діють одночасно, у результаті їхня взаємодія визначає стан здоров'я кожної людини [3, с. 73].

Висновки. Отже, в сучасних умовах гостро постала потреба в профілізації фізичного виховання з урахуванням особливостей обраної професії, що у теорії й практиці фізичної культури отримало назву професійно-орієнтованого фізичного виховання. Питання професійно-орієнтованого фізичного виховання пов'язано із професійно-прикладною фізичною підготовкою, яку трактують як підсистему фізичного виховання, що забезпечує формування й удосконалення тих якостей особистості, що мають істотне значення для конкретної майбутньої діяльності.

Перспективи подальших досліджень вбачаємо у розробці моделі методичного забезпечення формування діагностико-прогностичної компетентності майбутніх лікарів у процесі професійно-орієнтованого фізичного виховання.

Список використаних джерел

1. Антошків Ю. М. Вдосконалення професійно-прикладної фізичної підготовки курсантів вищих навчальних закладів МНС України: дис. канд. наук з фіз. виховання і спорту : 24.00.02 / Антошкін Юрій Михайлович. – Львів, 2006. – 164 с.
2. Бикмухаметов Р.К. Вміст процесу фізичного виховання в системі педагогічної освіти / Р. К. Бикмухаметов // Теорія і практика фізичної культури. – 2003. – № 7. – С. 45–50.
3. Ємець А.В. Підготовка майбутніх сімейних лікарів до застосування фізично-реабілітаційних технологій у професійній діяльності [Текст] : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 / Ємець Анатолій Васильович ; Класич. приват. ун-т. - Запоріжжя, 2015. - 22 с.
4. Карченкова М. Особливості професійно-прикладної підготовки майбутніх учителів фізичної культури / М. Карченкова, Д. Довгань // Фізичне виховання, спорт і культура здоров'я у сучасному суспільстві : зб. наук. пр. Волин. нац. ун-ту ім. Лесі Українки. – Луцьк : Волин. нац. ун-т ім. Лесі Українки, 2008. – Т. 1 – С. 181–185.
5. Макаров Р. Н. Авиационная педагогика : [учебник] / Р. Н. Макаров, С. Н. Неделько, А. П. Бамбуркин и др. – Москва-Кировоград : МНАПЧАК, ГЛАУ, 2005. – 433 с.
6. Петришин О. В. Формування психофізичної компетентності студентів вищих медичних закладів у процесі професійно-прикладної фізичної підготовки засобами спортивно-ігрових технологій / О.В. Петришин // Наука і освіта. - 2015. - № 5. - С. 78-83
7. Пилипей Л. П. Професійно-прикладна фізична підготовка студентів [Текст] : монографія / Пилипей Л. П. – Суми : ДВНЗ "УАБС НБУ", 2009. – 312 с.
8. Халайджі С. В. Професійно-прикладна фізична підготовка студентів енергетичних спеціальностей: автореф. дис. на здобуття наук. ступ. канд.наук фіз. вих. і спорту: 24.00.02 «Фізична культура, фізичне виховання різних груп населення» / С. В. Халайджі. – Львів, 2006. – 20 с.
9. Шамардіна Г. Н. Основи теорії і методики фізичного виховання / Шамардіна Г. Н. – Д. : Пороги, 2003. – С. 383–385.
10. Щодо організації фізичного виховання у вищих навчальних закладах / Лист МОН України 1/9-454 від 25.09.15 року // Режим доступу: http://osvita.ua/legislation/Vishya_osvita/47947/

Стаття надійшла до редакції 11.03.2016 р.

ГАВРИШ А.

Высшее государственное учебное заведение «Украинская медицинская стоматологическая академия», г. Полтава

ТЕОРЕТИЧЕСКИЕ АСПЕКТЫ ПРОФЕССИОНАЛЬНО-ОРИЕНТИРОВАННОГО ФИЗИЧЕСКОГО ВОСПИТАНИЯ В ВЫСШЕМ УЧЕБНОМ ЗАВЕДЕНИИ

Обоснованы теоретические аспекты профессионально-ориентированного физического воспитания в вузе. Определено профессионально-ориентированное физическое воспитание как составляющая общей системы физического воспитания, которая динамично развивается и формирует прикладные знания; физические, психические и профессиональные качества, умения и навыки, которые способствуют достижению эффективной готовности будущего специалиста к успешной профессиональной деятельности.

***Ключевые слова:** будущий специалист медицинской отрасли, профессионально-ориентированное физическое воспитание, профессионально-прикладная физическая подготовка*

GAVRISH A.

State higher educational institution "Ukrainian medical stomatological Academy", Poltava

THEORETICAL ASPECTS OF PROFESSIONAL-ORIENTED PHYSICAL EDUCATION IN HIGHER MEDICAL SCHOOLS

In the article is justified the theoretical aspects of professional-oriented physical education in higher medical education. It defined the professional-oriented physical education as a part of the overall system of physical education, dynamic forms and application of knowledge; physical, mental and professional qualities and skills that contribute to effective preparedness for a successful professional future professional activity.

***Keywords:** future specialist medical field, professional-oriented physical education, vocational applied physical training, diagnostic and prognostic competence*